

Trgovina krivotvorenim proizvodima i zone slobodne trgovine

Dokazi iz nedavnih trendova

IZVRŠNI SAŽETAK

Predgovor

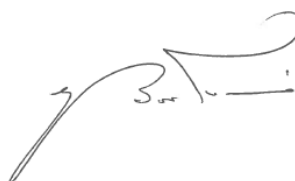
Mnoge su zemlje uspostavile zone slobodne trgovine kako bi potaknule poslovne aktivnosti i iskoristile pogodnosti slobodne trgovine. Te su zone postale ključne za razvoj trgovačkih ruta integriranih lanaca opskrbe u sklopu globalnog gospodarstva. Međutim, zone slobodne trgovine mogu istovremeno olakšati nezakonite i kriminalne radnje poput trgovine krivotvorenim i piratskim proizvodima tako što omogućuju donekle sigurnu okolinu, dobru infrastrukturu i slab nadzor.

Tvorcima politike potrebni su dokazi za dokumentiranje poveznice između zona slobodne trgovine i nezakonite trgovine, uključujući trgovinu krivotvorenim i piratskim proizvodima, kako bi u potpunosti shvatili izazov trgovanja krivotvorenim i piratskim proizvodima te odredili najbolja rješenja za njih. Upravo je to svrha ove studije koju su zajednički proveli Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) u kojoj se nalaze novi podatci o zloupotrebi zona slobodne trgovine za trgovinu krivotvorenim i piratskim proizvodima. Također zahvaljujemo Svjetskoj carinskoj organizaciji, Glavnoj upravi Europske komisije za oporezivanje i carinsku uniju i Ministarstvu unutarnje sigurnosti Sjedinjenih Američkih Država koji su nam pružili podatke bez kojih takva studija ne bi bila moguća.

Iznimno smo sretni što su naše dvije institucije mogle surađivati na razvoju ove studije koja se temelji na čvrstim i jedinstvenim dokazima. Sigurni smo da će rezultat ovog rada olakšati razvoj mogućnosti inovativnih politika kao odgovor na izazove trgovine lažnim proizvodima i drugih nezakonitih oblika trgovine.

António Campinos
Izvršni direktor, EUIPO

Marcos Bonturi
Direktor, OECD/GOV

Predgovor

Mnoge zemlje diljem svijeta uspostavile su zone slobodne trgovine za poticanje gospodarskog razvoja. Zone slobodne trgovine pružaju porezne olakšice i druga izuzeća od propisa koja su potaknula jednostavniju trgovinu, osnivanje poduzeća i strana ulaganja. Rezultatima istraživanja pokazalo se da broj zona slobodne trgovine raste i trgovina kroz njih se povećava.

Iako zone slobodne trgovine jasno koriste gospodarstvima domaćinima, isto ih tako mogu zlouporabiti kriminalne organizacije za nezakonitu trgovinu i krijumčarenje krivotvorenim i piratskim proizvodima. To je izazvalo veliku zabrinutost zbog učinka aktivnosti kriminalne i nezakonite trgovine na dobro upravljanje, javnu sigurnost i vladavinu zakona, kao i negativan učinak koji trgovina krivotvorenim proizvodima ima na zakonitu konkurencijsku prednost nositelja prava, a time i na inovacije, zaposlenost i dugoročni gospodarski rast. U nedavnom izvješću OECD-a i EUIPO-a „*Mapping the Real Route of Trade in Fake Goods*” (Prikaz stvarnih puteva trgovine lažnim proizvodima) utvrđeni su rizici nezakonite trgovine krivotvorenim proizvodima koja se odvija u zonama slobodne trgovine i prateći izazovi zbog neprovođenja zakona u potpunosti. Rezultati su doveli do teorije da bitan dio ukupne nezakonite trgovine lažnim proizvodima prolazi zonama slobodne trgovine ili se koristi njima te da je taj problem potrebno detaljnije istražiti.

U ovom zajedničkom izvješću OECD-a i EUIPO-a istražene su empirijske poveznice između trgovine krivotvorenim i piratskim proizvodima te zona slobodne trgovine. U izvješću se nalaze čvrsti empirijski dokazi kojima se potvrđuju te poveznice i temelje se na prethodnim studijama koje su proveli OECD i EUIPO o trgovini krivotvorenim i piratskim proizvodima. Unutar OECD-a ovu je studiju nadzirala Radna skupina za borbu protiv nezakonite trgovine (TF-CIT) čije su aktivnosti usmjerene na istraživanja temeljena na dokazima i naprednu analitiku kako bi se tvorcima politike pomoglo pri utvrđivanju i razumijevanju ranjivosti tržišta koje se iskorištava i stvara nezakonita trgovina.

Izvješće su izradili Piotr Strykowski, viši ekonomist pri Upravi OECD-a za javno upravljanje, u suradnji s Michałom Kazimierzakom, ekonomskim analitičarom pri Europskoj promatračnici za povrede prava intelektualnog vlasništva EUIPO-a, pod nadzorom Stéphane Jacobzonea, zamjenika voditelja odjela pri OECD-u, i Nathana Wajsmanna, glavnog ekonomskog analitičara pri EUIPO-u. Autori se zahvaljuju Peteru Averyju i Florence Mouradian (OECD) te Claire Castel (EUIPO) na njihovim doprinosima.

Autori se žele zahvaliti stručnjacima OECD-a koji su doprinijeli svojim dragocjenim znanjem i informacijama: Rachel Bae, Dominique Guellec i Przemysławu Kowalskom. Autori bi također željeli zahvaliti stručnjacima iz država članica OECD-a i sudionicima nekoliko seminara i radionica na njihovoj dragocjenoj pomoći. Posebna zahvala upućena je prof. Chiari Franzoni sa sveučilišta Politecnico di Milano i prof. Jeanu Marcu Siroënu sa sveučilišta Université Paris Dauphine.

Kvantitativno istraživanje u okviru ove studije temeljilo se na globalnoj bazi podataka o carinskim zapljenama, koju je stavila na raspolaganje Svjetska carinska organizacija (WCO), i nadopunjeno je regionalnim podacima koje su dostavili Glavna uprava Europske komisije za oporezivanje i carinsku uniju, Agencija za carine i zaštitu granica SAD-a te Agencija za izvršavanje zakonodavstva u području useljeništa i carina SAD-a. Autori izražavaju svoju zahvalnost tim institucijama na dostavljenim podacima i pruženoj pomoći.

Tajništvo OECD-a želi zahvaliti Liv Gaunt, Kate Lancaster, Andrei Uhrhammer i Willu Brombergu na njihovoj pomoći pri uređivanju i izradi dokumenta.

Izvršni sažetak

Zone slobodne trgovine već dugo imaju vrlo važnu ulogu u svjetskoj trgovini, najranije od samog početka 18. stoljeća. Njima se omogućuju brojne i potpune pogodnosti za poduzeća i zemlje domaćine. Međutim, zone slobodne trgovine koje su slabo regulirane privlače i subjekte koji sudjeluju u nezakonitim i kriminalnim aktivnostima, poput trgovine krivotvorenim i piratskim proizvodima ili krijumčarenja i pranja novca zato što navedene zone nude uglavnom sigurnu okolinu s dobrom infrastrukturom i ograničenim nadzorom.

Ovom se studijom potvrđuje veza između zona slobodne trgovine i trgovine krivotvorenim proizvodima. Postojanje zona slobodne trgovine, njihov broj i veličina u jednoj zemlji podudara se s povećanjem vrijednosti krivotvorenih i piratskih proizvoda koje izvozi gospodarstvo te zemlje. Dodatna zona slobodne trgovine unutar gospodarstva povezana je s prosječnim povećanjem vrijednosti navedenih problematičnih izvoza od 5,9 %. Studijom je otkrivena i dokazana povezanost između vrijednosti lažnih proizvoda izvezenih iz gospodarstva s jedne strane i broja društava s druge strane koja djeluju unutar zona slobodne trgovine i ukupne vrijednosti izvoza iz tih zona u druge zone.

Zone slobodne trgovine izvorno su nastale kao način jednostavnijeg prijenosa proizvoda u provozu tako što se u njima trgovci nisu morali toliko baviti carinskim formalnostima koje se inače odnose na proizvode koji ulazi u zemlju potrošnje, ali s vremenom su se promijenile. Zone su postale važna sredstva za privlačenje stranih ulaganja i promoviranje gospodarskog razvoja i rasta, pogotovo za zemlje u razvoju koje ih mogu upotrijebiti kao odskočnu dasku za gospodarski razvoj. Međutim, te zone koriste i razvijenim zemljama, što se vidi u nekoliko stotina zona koje djeluju samo u Sjedinjenim Državama.

Zone mogu biti raznih oblika, a podložne su zakonima i propisima pojedinih zemalja. Zbog toga se troškovi i koristi za poduzeća i zemlje domaćine značajno razlikuju od jednog gospodarstva do drugog. Zone poduzećima pružaju brojne koristi, uključujući uštedu na porezima i carini, veću fleksibilnost u pogledu propisa o radu i imigracije nego u carinskim područjima zemalja domaćina, blaže propise i nadzor nad korporativnim aktivnostima, manja ograničenja korporativnih aktivnosti i dodatne mogućnosti za distribuciju proizvoda na različitim tržištima. Nadalje, iako mogu postojati troškovi za poslovanje unutar zone, što može obuhvaćati i niz posebnih naknada unutar zone, taj je trošak često nizak, čak možda i niži od troška za poduzeće osnovano unutar carinskog područja zemlje domaćina.

U zemljama domaćinima zone mogu biti korisne za gospodarstva tako da privlače strana ulaganja, stvaraju radna mjesta i povećavaju izvoz. Međutim, zemlje domaćini osim koristi od zona imaju i troškove, odnosno vlade su prisiljene odustati od prihoda, a često bilo kakvu dobit koja proizlazi iz aktivnosti unutar zona moraju iskoristiti za prebijanje gubitaka. Nadalje, moguće koristi za gospodarstvo odnose se samo na one aktivnosti unutar zona koje inače ne bi bile osnovane na carinskom području određene zemlje domaćina.

Osim gospodarskih troškova i koristi za države i poduzeća, ove zone sa slabom regulacijom privlačne su i subjektima koji sudjeluju u nezakonitim i kriminalnim aktivnostima. U određenim zonama možda su se nehотиčno olakšali trgovina krivotvorenim i piratskim proizvodima, krijumčarenje i pranje novca. Problem je teži ako vlade ne održavaju pravilno red u zonama. Do toga može doći ako se zone smatraju stranim subjektima koji su izvan opsega nacionalnih aktivnosti održavanja reda. Ako zonama upravljaju privatni subjekti, osnovni interesi tih subjekata najčešće se mogu svoditi na pronalazak načina širenja unutar zone i ponudu isplativih usluga poduzećima u zoni. Stoga mogu imati slab izravni interes i/ili kapacitet za provođenje aktivnosti primjene zakona. Zemljama mogu nedostajati i kapacitet ili ovlasti za učinkovit nadzor rada unutar zona. Čak i ako vladina tijela aktivno sudjeluju u nadzoru aktivnosti unutar zone, postoje dokazi da koordinacija između tih tijela i poduzetnika unutar zone, posebno privatnih poduzetnika, može biti slaba, čime se lošim sudionicima omogućuje daljnje iskorištavanje zona za nezakonite aktivnosti.

Hitno je potrebno učinkovitije djelovanje i koordinacija na nacionalnoj i međunarodnoj razini kako bi se osiguralo da u zonama ne prevladaju nezakonite aktivnosti. Na to su obratile pozornost sljedeće organizacije: OECD, EUIPO, Europski ured za borbu protiv prijevara, Europol, Svjetska carinska organizacija, Svjetska trgovinska organizacija, Interpol, UN-ov Ured za drogu i kriminal i Svjetska zdravstvena organizacija. Sljedeće su organizacije sastavile prijedloge rješenja situacije: Karipska radna skupina za financijsko djelovanje, Radna skupina multilateralnih stručnjaka za devizni sustav razmjene pesosa na crnom tržištu, Međunarodna gospodarska komora i Međunarodno udruženje za žigove.

Međunarodna zajednica može suradnjom omogućiti nastavak razvoja zona slobodne trgovine kao važnih institucija koje promoviraju međunarodnu trgovinu bez olakšavanja nezakonitih aktivnosti. Ta se dva cilja podudaraju.